YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
10 päivänä huhtikuuta 2003 *

Asiassa C-167/99,

Euroopan parlamentti, asiamiehinään T. Millett ja O. Caisou-Rousseau, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Société d'aménagement et d'équipement de la Région de Strasbourg (SERS), kotipaikka Strasbourg (Ranska), edustajanaan asianajaja G. Alexandre,

ja

Strasbourgin kaupunki, edustajanaan asianajaja B. Alexandre,

vastaajina,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

jossa Euroopan parlamentti vaatii EY:n perustamissopimuksen 181 artiklan (josta on tullut EY 238 artikla) nojalla nostamallaan kanteella, että yhteisöjen tuomioistuin kumoaa sovitteluelimen lausunnon, johon asianosaiset hakevat muutosta, ja velvoittaa vastaajan maksamaan sopimussakkoa viivästymisen perusteella, ja Société d'aménagement et d'équipement de la Région de Strasbourg (SERS) ja Strasbourgin kaupunki vaativat vastakanteessaan, että yhteisöjen tuomioistuin kumoaa osittain mainitun lausunnon,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J.-P. Puissochet sekä tuomarit R. Schintgen (esittelevä tuomari), V. Skouris, F. Macken ja J. N. Cunha Rodrigues,

julkisasiamies: L. A. Geelhoed,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Euroopan parlamentin, asiamiehinään O. Caisou-Rousseau ja D. Petersheim, Société d'aménagement et d'équipement de la Région de Strasbourg (SERS):n, edustajinaan asianajajat G. Alexandre ja A. FriedErich ja Strasbourgin kaupungin, edustajanaan B. Alexandre, 24.1.2002 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 26.9.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan parlamentti on nostanut EY:n perustamissopimuksen 181 artiklan (josta on tullut EY 238 artikla) nojalla kanteen, joka on saapunut yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 20.4.1999 ja sen jälkeen siirretty yhteisöjen tuomioistuimeen 4.5.1999 ja jossa vaaditaan kumoamaan sovitteluelimen lausunto, jota asianosaiset olivat pyytäneet, ja velvoittamaan vastaajat maksamaan sopimussakkoa viivästymisen perusteella sen sopimuksen viivästyneen täyttämisen johdosta, jonka Euroopan parlamentti oli tehnyt Société d'aménagement et d'équipement de la Région de Strasbourgin (Strasbourgin alueen yleisistä töistä ja kaavoituksesta vastaava yhtiö, jäljempänä SERS) ja Strasbourgin kaupungin (jäljempänä kaupunki) kanssa. Kaksi viimeksi mainittua ovat puolustuksekseen nostaneet vastakanteen, jossa vaaditaan mainitun lausunnon osittaista kumoamista.

Tosiseikat ja asiaa koskevat oikeussäännöt

2 Asiakirjoista käy ilmi, että parlamentti, kaupunki ja SERS allekirjoittivat 31.3.1994 sopimuksen (jäljempänä puitesopimus), jonka tavoitteena on määritellä siihen rakennuskokonaisuuteen (jäljempänä rakennus) liittyvien pitkäaikaisen vuokrasopimuksen ja osto-option ehdot, jonka SERS sitoutui toteuttamaan parlamenttia varten kaupungin tätä tarkoitusta varten luovuttamalle maalle, samoin kuin osapuolten suhteet rakennustyön aikana.

3 Puitesopimuksen 3.1 kohdan mukaan SERS:n ja parlamentin välinen vuokrasopimus tulee voimaan vasta, kun rakennus todetaan valmistuneeksi.

4 Puitesopimuksen 3.2 kohdassa määrätään, että rakennuksen "on määrä valmistua viimeistään 31.12.1997".

5 Saman sopimuksen 3.3 kohdassa määrätään seuraavaa:

"Rakennuksen maan päällä olevan osan rakentamistyöt on määrä aloittaa 1.10.1994. SERS:lle asetetaan mainitusta päivästä alkava 36 kuukauden pituinen arvioitu määräaika saada rakennus valmiiksi.

Tässä kohdassa tarkoitettua valmistumista koskevaa määräaikaa voidaan kuitenkin pidentää kohtuullisesti SERS:n asianmukaisesti perusteleman viivästyksen vuoksi. Näin on erityisesti seuraavissa tapauksissa:

— sen vuoksi, että Euroopan parlamentti pyytää lisä- tai muutostöitä

— sen vuoksi, että hallinnollisen luvan tai hallinnollisten lupien saaminen viivästyy niitä käsittelevistä tai ne myöntävistä viranomaisista taikka kolmansista johtuvista syistä

— urakoitsijan yhden tai useamman sopimuspuolen velkasaneerauksen tai konkurssin seuraamusten vuoksi

— oikeuskäytännön ja oikeuskirjallisuuden mukaisen ylivoimaisen esteen vuoksi

— rakennustyöhön vaikuttavan lakon vuoksi

— hallinnollisen tai tuomioistuimen päätöksen taikka kieltomääräyksen vuoksi, jolla työt keskeytetään

— ilkivallan, huonojen sääolosuhteiden, luonnonkatastrofien, sodan, terrorismin tai arkeologisten kaivausten vuoksi

— sen vuoksi, että Euroopan parlamentti jättää vastaamatta tai sen vastaus viivästyy yli kolme viikkoa tiedoksisaamisen jälkeen."

6 Puitesopimuksen 4 kohdassa määrätään seuraavaa:

"Rakennus katsotaan valmistuneeksi luovutuspäivänä, jos luovutus tapahtuu yhdessä erässä, tai jos luovutus jakautuu usealle päivälle tai tapahtuu osissa, viimeisenä näistä päivistä, paitsi jos Euroopan parlamentti esittää perustellun vastalauseen, jonka mukaan urakkaohjelman noudattaminen on kaikilta osin laiminlyöty. Siinä tapauksessa valmistumispäivä määritellään osapuolten yhteisellä sopimuksella, tai jos asiasta ei päästä sopimukseen, toimivaltaisen Ranskassa sijaitsevan tuomioistuimen tuomiolla. Luovutuksen käsite määritellään Ranskan code civilen [siviililaki] 1792 §:n 6 momentin mukaisesti.

— —

SERS kutsuu Euroopan parlamentin kirjatulla kirjeellä, joka on lähetetty vähintään 10 kalenteripäivää etukäteen, luovutusta tai luovutuksia edeltävään katselmukseen. SERS sitoutuu olemaan määräämättä luovutuspäivämäärää ilman, että se ottaa huomioon mahdolliset Euroopan parlamentin urakkaohjelman kaikilta osin tapahtuvaa toteuttamista koskevat perustellut huomiot ja huomautukset.

Jos SERS ja urakoitsijat eivät pysty sopimaan luovutuspäivää tai -päiviä, tuomioistuin määrää luovutuspäivän Ranskan code civilen 1792 §:n 6 momentin nojalla, minkä sopijapuolet nimenomaisesti hyväksyvät. Siinä tapauksessa, että on esitetty vaatimus siitä, että tuomioistuin määrää luovutuspäivän, SERS sitoutuu ilmoittamaan asiasta välittömästi Euroopan parlamentille.

— — "

7 Puitesopimuksen 5 kohdan otsikkona on "Viivästymiset ja sopimussakot viivästymisen perusteella" ja siinä määrätään seuraavaa:

"5.1 Vaikka 3.3 kohdassa tarkoitettu 36 kuukauden määräaika ylittäisi 3.2 kohdassa tarkoitetun päivämäärän, jota on mahdollisesti siirretty 5.2 kohdan nojalla, SERS:n on maksettava 3.2 kohdassa tarkoitetusta päivästä alkaen, jota on mahdollisesti siirretty 5.2 kohdan nojalla, suoraan tämän sopimuksen nojalla ja ilman muuta menettelyä yksinomaan viivästyksen vuoksi 28 000 ecun suuruista sopimussakkoa viivästymisen perusteella kultakin työpäivältä siten, että enimmäismääränä on 3 prosenttia todetuista rakentamiskustannuksista (työ- ja suunnittelukulut).

— —

Päiväkohtainen sopimussakko viivästymisen perusteella — tai alennettu sopimussakko viivästymisen perusteella, josta on kyse edellä — lakkaa kertymästä sinä päivänä, jona suoritetaan 4 kohdassa tarkoitettu valmistumisen todentava katselmus, ja joka tapauksessa sakon saavuttaessa enimmäismääränsä.

5.2 Sitä päivää, joka on määrätty 3.2 kohdassa, voidaan siirtää seuraavissa tapauksissa:

— asianmukaisesti todettu ylivoimainen este

— hallinnollinen päätös tai tuomioistuimen päätös, jolla työt keskeytetään

— luonnonkatastrofi, sota, terrorismi, arkeologiset kaivaukset

— Caisse des congés payés du bâtiment de Strasbourgin hyväksymät huonot sääolosuhteet

— hallinnollisen luvan tai hallinnollisten lupien saamisen viivästyminen niitä käsittelevistä tai ne myöntävistä viranomaisista johtuvista syistä, lukuun ottamatta Strasbourgin kaupunkiin kuuluvia viranomaisia.

Tässä tapauksessa vahvistetaan lisämääräaika sopimuspuolten yhteisellä sopimuksella, tai jos sopimukseen ei päästä, 29 kohdassa tarkoitetun tuomioistuimen päätöksellä.

SERS ilmoittaa Euroopan parlamentille heti, kun se on saanut tietoonsa minkä tahansa mahdollisen viivästyksen syyn. Jos se ei menettele näin, se ei voi vedota viivästykseen saadakseen lisämääräaikaa.

5.3 Sen päivän osalta, joka on määrätty 3.2 kohdassa, ei oteta huomioon Euroopan parlamentin pyytämiä tai sen hyväksymiä lisätöitä tai muutoksia.

Kaikkien näiden töiden osalta lisämääräajat on vahvistettava pöytäkirjassa määrättyjen menettelytapojen mukaisesti."

8 Puitesopimuksen 6.3 kohdassa määrätään seuraavaa:

"Korkoa sovelletaan kaikkiin rahoituslaskelmaan sisältyviin kululuokkiin siitä päivästä alkaen, jona SERS suorittaa ne, siihen päivään asti, jolloin ensimmäinen väliaikainen investointikulu tai investointikulu, johon kuuluvia eriä ei pidetä väliaikaisena investointikuluna tai väliaikaisina investointikuluina, vahvistetaan.

Näin ollen viivästyskorko juoksee erityisesti ensimmäisen eräpäivän ja todellisen maksupäivän välisellä ajalla.

Viivästyskorko lasketaan 6.4 kohdassa määrätyn menettelyn mukaisesti noudattaen rahoitusmarkkinoiden edullisimpia korkoja ja ehtoja, ja SERS seuraa rahoitusmarkkinoita jatkuvasti tätä tarkoitusta varten.

Päivät, joilta korkoa maksetaan, ja koron määrä lasketaan pankkien käyttämällä laskentamenetelmällä, jonka kuvaus on osana 6.4 kohdassa mainittua rahoitussopimusta.

Väliaikaisen investointikulun määrittelemistä varten viivästyskoron viitteelliseksi määräksi on sovittu 7,3 prosenttia.

Euroopan parlamentti ei ole velvollinen maksamaan korkoa 3.2 kohdassa tarkoitetun valmistumispäivän, jota on mahdollisesti siirretty 5.2 kohdan nojalla, ja todellisen valmistumispäivän väliseltä ajalta, jos valmistumispäivän siirtymisen syynä on SERS:n tuottamus tai sellainen viivästys, jota 29 kohdassa tarkoitettu tuomioistuin ei katso perustelluksi."

9 Puitesopimuksen 21.1 kohdassa määrätään, että asiakirjojen tai tiedon siirto tapahtuu virallisesti SERS:n toimitusjohtajan ja parlamentin hallintoasioiden pääjohtajan tai esteen sattuessa siihen asianmukaisesti valtuutettujen henkilöiden välisenä kirjeenvaihtona, eikä sopimuspuoli voi vedota toisen sopimuspuolen suulliseen päätökseen tai suulliseen sopimukseen tai asiakirjaan, jota ei ole allekirjoittanut jompikumpi mainituista henkilöistä tai heidän nimenomaisesti valtuuttamansa henkilö.

10 Puitesopimuksen 22.1 kohdan mukaan SERS:n on annettava kuukausittain yksityiskohtainen kertomus hankkeen etenemisestä.

11 Puitesopimuksen 25 kohdan mukaan sopimuksen liitteenä olevaa yleistä aikataulua on noudatettava, ja SERS:n on esitettävä edellä mainitun kuukausittaisen kertomuksensa ohella työmaa-aikataulut ja osoitettava ja selitettävä mahdolliset

viivästykset. Viivästystapauksissa parlamentille on ilmoitettava niistä asianmukaisista korjaavista toimenpiteistä, joihin SERS aikoo ryhtyä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta puitesopimuksen 5 kohdan määräysten soveltamista.

12 Puitesopimuksen 28 kohdan mukaan sopimukseen sovelletaan Ranskan lakia.

13 Puitesopimuksen 29 artilassa määrätään seuraavaa:

"Jos sovintoratkaisuun ei päästä, kaikki tätä sopimusta koskevat riidat käsitellään Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ETY:n perustamissopimuksen 181 artiklan, Euratomin perustamissopimuksen 153 artiklan ja EHTY:n perustamissopimuksen 42 artiklan nojalla."

14 Asiakirjoista käy ilmi, että osapuolet ovat lähettäneet toisilleen suuren määrän kirjelmiä ja asiakirjoja. Yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetuista asiakirjoista selviää erityisesti, että parlamentti lähetti 22.11.1994 SERS:lle suunnittelutoimiston lausunnon SERS:n toimittamasta kuukausikertomuksesta numero 6. SERS vastasi 20.12.1994 lähettämällään kirjeellä lausunnossa esitettyihin kriittisiin huomioihin painottaen erityisesti sitä, että elokuusta 1994 lähtien eli jo ennen rakennuksen rungon rakentamiseen liittynyttä tarjouskilpailua oli tiedossa, että rakennuksen rungon rakentavat yritykset voidaan nimetä tammikuun 1995 alkuun asti ja että konsultoinnin uudelleen aloittaminen aiheuttaa lykkäyksen, josta huolimatta on mahdollista pysyä hyvin puitesopimuksessa tarkoitetussa aikataulussa, sillä puitesopimuksessa tätä tavoitetta varten SERS:lle asetettua määräaikaa ei ollut ylitetty, vaan se oli suurelta osaltaan edelleen käytettävissä.

15 Parlamentti tilasi 28.9.1995 päivätyllä muutoslomakkeella PEU 008 täysistuntosaliin tiettyjä muutoksia. Lomakkeessa todetaan muutostyön vaikutuksesta valmistumisajankohtaan, että rakennustyöt voivat viivästyä sen verran kuin aikaa kuluu 31.8.1995 lukien siihen päivään saakka, kun SERS vastaanottaa parlamentin hyväksymisen.

16 SERS ilmoitti 1.3., 11.4. ja 9.7.1996 sekä 3.2., 9.4. ja 13.8.1997 päivätyillä kirjeillään parlamentille tiedot huonoista sääolosuhteista, joiden vuoksi rakennuksen valmistumispäivän siirtäminen oli perusteltua puitesopimuksen 3.3 ja 5.2 kohdan perusteella. Tiedot koskivat yhteensä 152:ta työpäivää.

17 Parlamentti vastasi näihin kirjeisiin 18.3., 21.6. ja 18.7.1996 päivätyillä kirjeillään, että pystyäkseen tehokkaasti vetoamaan puitesopimuksen 3.3 kohtaan SERS:n pitää esittää näyttö siitä, että kyseiset huonot sääolosuhteet olivat tosiasiallisesti hidastaneet rakennustöiden yleistä kulkua. Lisäksi parlamentti totesi, että puitesopimuksen 5.2 kohdan mukaista määräaikaa ei voitu pidentää muuten kuin yhteisen sopimuksen perusteella tai tuomioistuimen päätöksellä, eivätkä sääolosuhteet voineet olla perusteena poiketa menettelystä kyseisen sopimuksen mukaan.

18 Koska toisella muutoslomakkeella PEU 055 tilattu tietoverkon asennus aiheutti töiden viivästymisen, parlamentti päätti 29.7.1997 myöntää SERS:lle viisi työpäivää lisäaikaa rakennuksen valmistumiselle.

19 Parlamentin pääsihteeri muistutti 10.12.1997 päivätyllä kirjeellään parlamentin asemasta laskettaessa huonojen sääolosuhteiden vaikutusta rakennuksen valmistumisaikatauluun ja vaati SERS:ä ilmoittamaan sille puitesopimuksen

6.2 kohdan c alakohdan mukaisesti väliaikaiset investointikulut kolmen viikon kuluessa kirjeen vastaanottamisesta.

20 SERS vastasi 16.1.1998 ja painotti sitä, että parlamentin kanta oli puitesopimuksen 3.3 ja 5.2 kohdan vastainen. Se lisäsi, ettei se voi toteuttaa parlamentin vaatimusta, koska rakennus ei ollut vielä valmis ja sen vuoksi puitesopimuksen 6.2 kohta ei ollut vielä tullut voimaan. Se totesi edelleen, että parlamentin näkemys oli täysin ristiriitainen, koska se toisaalta halusi ottaa huomioon sopimussakot viivästymisen perusteella, kun rakennus ei ollut vielä valmis, ja koska se toisaalta katsoi, että rakennus oli puitesopimuksen 6.2 kohdan c alakohdan mukaisesti valmis.

21 SERS ilmoitti kirjatulla, 14.12.1998 päivätyllä kirjeellä, että se oli vastaanottanut rakennuksen 18.11.1998, joka oli puitesopimuksen 4 kohdan mukainen valmistumispäivä.

22 Parlamentti vastasi 16.12.1998, että se ei hyväksy sitä, että rakennus katsottaisiin valmistuneeksi sinä päivänä, jona SERS on sen vastaanottanut.

23 Kaupunki ja parlamentti tekivät 14.1.1999 kolme sopimusta, jotka myös SERS allekirjoitti 19.1.1999. Kyse oli

— puitesopimukseen tehdystä lisäyksestä (jäljempänä puitesopimuksen lisäys), jolla täydennetään sen 29 kohtaa ja joka koskee sovitteluelimen nimeämistä

yksinomaan sitä varten, että ratkaistaan se tulkinta- ja soveltamiseroja koskeva erimielisyys, joka liittyy rakennuksen sopimusperusteisen valmistumispäivän vahvistamiseen puitesopimuksen 3, 5, 6 ja 25 kohdan perusteella

— sovittelupöytäkirjasta, jolla sopimuspuolet päättivät pyytää sovitteluelimen lausuntoa erimielisyydestä sellaisena kuin se puitesopimuksen lisäyksessä kuvataan

— rakennuksen valmistumisen toteavasta katselmusasiakirjasta, jossa osapuolet ovat sopineet erityisesti, että puitesopimuksen 4 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetuksi rakennuksen valmistumispäiväksi vahvistetaan 15.12.1998 ja että SERS:n ja parlamentin välinen vuokrasopimus tulee voimaan samana päivänä puitesopimuksessa määrätyillä edellytyksillä.

24 Puitesopimuksen lisäyksen 1 kohdan 2 alakohdan mukaan sovitteluelimen tulee antaa yksinomaan oikeudellista kysymystä koskeva lausuntonsa puitesopimuksessa olevien määräysten perusteella. Lisäksi jokaisen sopimuspuolen on noudatettava tätä lausuntoa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta jokaisen mahdollisuutta nostaa tästä lausunnosta kanne puitesopimuksen 29 kohdassa tarkoitetussa tuomioistuimessa 30 päivän kuluessa lausunnon tiedoksiannosta.

25 SERS esitti seuraavat seikat sovitteluelimelle, ja vetosi niihin viivästymisen perusteina:

— 25 työpäivää niiden lisätöiden takia, jotka aiheutuivat muutoslomakkeilla PEU 008 ja PEU 055 tilatuista muutostöistä

— 128 työpäivää rakennuksen runkoa koskeneen ensimmäisen tarjouskilpailun epäonnistumisen vuoksi

— 180 työpäivää huonojen sääolosuhteiden vuoksi

— 106 työpäivää yritysten sopimusrikkomusten vuoksi

— 4 työpäivää lakkojen vuoksi

— 16 työpäivää sen vuoksi, että teitä suljettiin huonojen sääolosuhteiden takia ja raskaille ajoneuvoille asetettiin ajokielto liukkaalla kelillä

— 20 työpäivää hallinnollisten kieltomääräysten vuoksi

— 81 työpäivää DRE-Lefort-Franchateau-yhtiöryhmän (jäljempänä DRE) ja kipsauksesta vastanneen yrityksen työmaalta poistumisen takia.

26 Sovitteluelin julisti lausuntonsa (jäljempänä sovitteluelimen lausunto) 22.3.1999 ja antoi sen sopimuspuolille tiedoksi.

27 Sovitteluelin totesi lausuntonsa V.3 osastossa seuraavaa:

» — —

— — sopimuksessa on kahdenlaisia toisistaan eroavia määräyksiä, eli 3.3 kohdan määräykset, jotka koskevat arvioitua määräaikaa, ja 3.2 ja 5 kohdan määräykset, jotka koskevat valmistumispäivää

— — arvioidun määräajan pidentämisperusteet ovat sopimuksessa erilaisia kuin valmistumispäivän siirtämisperusteet

— — sopimuksessa liitetään johdonmukaisesti 3.2 kohdassa tarkoitettu valmistumispäivä 5.2 kohdassa määrättyihin siirtämisperusteisiin (ks. 5.1, 6.3 ja 7.2 kohta)

— — 5.1 kohdassa määrätään seuraavaa:

'Vaikka 3.3 kohdassa tarkoitettu 36 kuukauden määräaika ylittäisi 3.2 kohdassa tarkoitetun päivämäärän, jota on mahdollisesti siirretty 5.2 kohdan nojalla, SERS:n on maksettava 3.2 kohdassa tarkoitetusta päivästä alkaen, jota on mahdollisesti siirretty 5.2 kohdan nojalla, suoraan tämän sopimuksen nojalla ja ilman muuta menettelyä — — sopimussakkoa viivästymisen perusteella — — .'

Vaikka sanassa 'siirretty' on mukautumisvirhe [koskee ranskankielistä sopimusversiota], joka vaikeuttaa tämän viimeksi mainitun määräyksen tulkintaa mutta jota sopimuspuolet yksimielisesti pitävät tällaisena virheenä, määräyksellä voi olla ainoastaan seuraava merkitys: rakennuksen toimitus 3.2 kohdassa tarkoitetun päivämäärän jälkeen, jota on mahdollista siirtää ainoastaan jollakin 5.2 kohdassa luetelluista perusteista, johtaa sopimuksessa määrätyn viivästymiseen perustuvan sopimussakon maksamiseen, vaikka 3.3 kohdassa määrätty arvioitu määräaika olisi ylitetty 3.3 kohdassa määrättyjen perusteltujen pidentämisperusteiden vuoksi, joita ei kuitenkaan ole otettu 5.2 kohtaan.

Näin ollen 5.1 kohdan sanamuodon perusteella, kun sitä tulkitaan yhdessä niiden määräysten kanssa, joissa liitetään toisiinsa 3.2 kohta (valmistumispäivä) ja 5.2 kohta (valmistumispäivän siirtämisperusteet), on erotettava 3.3 kohdan arvioitu määräaika ja valmistumispäivä.

Näissä olosuhteissa sovitteluelimen — — lausunnon mukaan sopimusperusteinen valmistumispäivä on 31.12.1997, jota on mahdollista siirtää ainoastaan 5.2 kohdassa määrätyillä perusteilla. Tästä päivästä alkaen on maksettava sopimussakkoa viivästymisen perusteella."

28 Sovitteluelimen lausunnon VI osastossa, joka koskee sitä, missä olosuhteissa puitesopimuksen 3.3 ja 5.2 kohdassa tarkoitettu siirto on mahdollinen, todetaan seuraavaa:

" — —

Kun otetaan huomioon 3.3 kohdan sanamuoto, siinä luetellut siirtämisen perusteet voidaan ottaa huomioon ainoastaan, jos ne ovat ilmaantuneet aikaisemmin kuin 31.12.1997, eikä niitä voida ottaa huomioon kuin kolmen kuukauden verran 3.2 ja 3.3 kohtaa yhdessä tulkittaessa.

Tähän liittyen parlamentin 5.3.1999 pidetystä kokouksesta laatimasta muistiosta (24 ja 25 kohta) käy ilmi, että parlamentti tunnustaa implisiittisesti mutta väistämättä SERS:n käyttäneen toistuvasti mainittua kolmen kuukauden ajanjaksoa 3.3 kohdan mukaisesti.

Parlamentti ei kuitenkaan ilmaise selkeästi niitä perusteita, joihin SERS oli vedonnut ja joiden perusteella parlamentti pidensi arvioitua määräaikaa. Ei kuitenkaan ole mahdollista käyttää samaa siirtämisperustetta kahteen kertaan: ensiksi arvioidun 36 kuukauden määräajan pidentämiseksi ja toiseksi sopimusperusteisen valmistumispäivän siirtämiseksi.

Sovitteluelin — — siis suosittelee sopimuspuolia tekemään sovinnon sen määrittelemiseksi, mitkä perusteet oikeuttavat 36 kuukauden määräajan pidentämiseen, pitäen luonnollisesti lähtökohtana niitä pidentämisperusteita, jotka on lueteltu 3.3 kohdassa mutta joita ei ole hyväksytty 5.2 kohdassa.

Edellä kerrotusta seuraa, että ainoa sopimuspuolten välille jäävä erimielisyys koskee 5.2 kohdan mukaisia perusteita valmistumispäivän siirrolle 31.12.1997 jälkeen.

Sovitteluelin — — arvioi, että 5.2 kohdassa kuvatut perusteet siirtämiselle aiheuttavat vastaavasti 3.2 kohdassa tarkoitetun valmistumispäivän (31.12.1997)

siirtämisen, oli niiden ilmenemispäivä mikä tahansa ja vaikka ne ilmenisivät 31.12.1997 jälkeen, sillä ehdolla, että ne ilmenevät 5.2 kohdan mukaan perustellun siirtämistä varten varatun ajanjakson aikana."

29 Sovitteluelin käsittelee lausuntonsa VII osastossa niitä eri viivästysperusteita, jotka voidaan ottaa huomioon, kun määritellään rakennuksen sopimusperusteista valmistumispäivää. Niistä tapahtumista, joihin SERS vetoaa ja jotka voidaan ottaa huomioon ylivoimaisena esteenä, todetaan sovitteluelimen lausunnon VII.1 osaston A luvun 2 jakson a kohdassa seuraavaa:

"Ensimmäinen seikka, jota voidaan pitää ylivoimaisena esteenä, on se viivästys, joka aiheutui rakennuksen runkoa koskeneen tarjouskilpailun epäonnistumisesta, joka perustui siihen, että voitiin olettaa urakkatarjouksen tekijöiden tehneen tarjouksensa yhteisymmärryksessä ja sen vuoksi oli välttämätöntä käynnistää uusi tarjouskilpailu kyseisen sopimuksen tekemiseksi.

— —

Kuitenkin on muistettava, että SERS:n toimitusjohtajan parlamentin hallintoasioiden pääjohtajalle 20.12.1994 osoittamasta kirjeestä voidaan päätellä, että SERS noudattaa puitesopimuksessa määrättyjä määräaikoja huolimatta konsultoinnin uudelleen aloittamisesta ja tämän ikävän tapahtuman aiheuttamasta ajanhukasta.

Siitä huolimatta sovitteluelin — — arvioi, että ylivoimaisen esteen muodostavat tekijät ovat objektiivisia: niitä tulee tarkastella riippumatta sopimuspuolen mahdollisesti virheellisestä arvioinnista sillä hetkellä, jolloin kaikki tapahtuman seuraukset eivät olleet edes vielä ilmaantuneet.

Näissä olosuhteissa sovitteluelin — — kehottaa sopimuspuolia tekemään sovinnon tarkastellakseen jälkikäteen tämän tapahtuman tosiasiallisia vaikutuksia työmaan etenemiseen SERS:n huolellisuusvelvollisuus huomioon ottaen.

Tämän tarkastelun tavoitteena on päättää se, hylätäänkö vai hyväksytäänkö kyseinen tapahtuma kokonaan tai osittain valmistumispäivän siirtämisen perusteeksi."

30 Sovitteluelin tarkastelee lausuntonsa VII.1 osaston A luvun 2 jakson d kohdassa seuraavasti yritysten sopimusrikkomuksia, joihin SERS vetoaa rakennuksen valmistumispäivän siirtämistä varten:

" — —

* Yleisesti ottaen tällaisia seikkoja ei voida pitää ylivoimaisina esteinä, koska niitä ei periaatteessa voida pitää ennakoimattomina. Yritysten sopimusrikkomukset ovat itse asiassa suhteellisen yleistä rakentamisvaiheessa ja oikeuskäytännön mukaan sitä pidetään rakennustyömaan tavallisena epävarmuustekijänä.

** Kuitenkin DRE-yritysryhmän sopimusrikkomus ilmeni erikoisella tavalla, joka johtuu niistä olosuhteista, joissa se tapahtui. Mainittu yritysryhmä teki tarjouskilpailussa tarjouksen, joka hyväksyttiin, mutta se kieltäytyi allekirjoittamasta itse sopimusta.

Tilannetta sellaisenaan voidaan pitää ylivoimaisena esteenä sillä ehdolla, että asiaa arvioivat sopimuspuolet pitävät sen aiheuttamaa huomattavaa viivästystä ylitsepääsemättömänä.

Jos sopimuspuolet ratkaisevat tilanteen siten, että estettä pidetään ylivoimaisena, sovitteluelin — — on kuitenkin sitä mieltä, että tässä erityistapauksessa viivästymisen perusteella maksettavien sopimussakkojen maksuvelvollisuutta ei voida kuitenkaan välttää. Viivästymisen perusteella maksettavien sopimussakkojen maksamiselta välttyminen johtaisi nimittäin siihen, että yritysryhmä, joka syyllistyy sopimusrikkomuksiin, välttyisi tämän seurauksilta, jolloin Euroopan parlamentti joutuisi kärsimään ne vahingot, jotka SERS on kiistatta kärsinyt mutta joista tämä viimeksi mainittu voi saada korvausta kyseiseltä yritysryhmältä.

Tämä sovitteluelimen kanta perustuu kuitenkin sille olettamukselle, että DRE-yritysryhmä on toiminut virheellisesti, kun se on kieltäytynyt täyttämästä sitoumustaan. Jos toimivaltainen tuomioistuin päätyisi SERS:n kanteen johdosta päinvastaiseen päätelmään, sopimuspuolten pitäisi käsitellä uudelleen kysymys ylivoimaisesta esteestä tämän tuomioistuimen ratkaisun valossa.

— — "

31 Muutos- ja lisätöitä koskevassa sovitteluelimen lausunnon VII.1 osaston D luvussa todetaan seuraavaa:

" — —

Puitesopimuksen liitteenä 5 olevassa toimintapöytäkirjassa määrätään seuraavaa:

'Puitesopimuksen 5.3 kohdan soveltamista varten ja niitä muutostöitä varten, jotka vaikuttavat suunnitteluun, SERS ilmoittaa Euroopan parlamentille suunniteltujen muutosten aiheuttamat vaikutukset koko aikatauluun.

Allekirjoittaessaan nämä muutokset Euroopan parlamentti siirtää suoraan tämän sopimuksen nojalla puitesopimuksen 3 kohdassa tarkoitettua valmistumispäivää vastaavan ajan.'

Sovitteluelimen — — kanta on, että mainitun tekstin soveltamisessa ne viivästykset, jotka aiheutuvat parlamentin pyytämistä tai hyväksymistä lisä- tai muutostöistä, tulee ottaa kaikilta osin huomioon valmistumispäivän siirtoperusteena silloin, kun toimintapöytäkirjan 3.2 kohdassa määritellyt ehdot täyttyvät.

Näin on vielä suuremmalla syyllä, koska asiakirjoista käy ilmi, että Euroopan parlamentti on ottanut huomioon [muutoslomake] PEU 055:stä — tietoverkko — aiheutuneen viivästyksen ja että se on nimenomaisesti hyväksynyt [muutoslomake] PEU 008:sta — täysistuntosalia koskevat muutokset — johtuneen viivästyksen, mikä seuraa suoraan mainitusta muutoslomakkeesta."

32 Sovitteluelin toteaa lausuntonsa VII.2 osastossa niistä edellytyksistä, joilla voidaan ottaa huomioon rakennuksen sopimusperusteisen valmistumispäivän siirtämistä koskevat perusteet, että puitesopimuksen 5.2 kohtaa, jossa määrätään, että siinä luetellut siirtämisperusteet siirtävät valmistumispäivää vain, jos SERS

on ilmoittanut niistä parlamentille heti tiedon saatuaan, tulee soveltaa vilpittömässä mielessä ja "jättäen pois kaikki turhat muotoseikat, jos vain tieto on toimitettu parlamentille riittävän selkeästi".

33 Sovitteluelin toteaa koroista lausuntonsa VIII osastossa seuraavaa:

" — —

[Puitesopimuksen 6.3 kohdan viimeisestä alakohdasta seuraa, että] korkoja koskeva järjestelmä on itsenäinen viivästymisen perusteella maksettavia sopimussakkoja koskevaan järjestelmään nähden, mikä johtuu niiden erilaisista tavoitteista.

Siitä seuraa, että Euroopan parlamentti vapautuu koron maksamista koskevasta velvollisuudesta kahdella edellytyksellä:

— ensinnäkin rakennuksen tosiasiallinen valmistumispäivä on sopimusperusteista valmistumispäivää myöhäisempi

— toiseksi tämän viivästyksen syynä on SERS:n tuottamus tai sellainen viivästys, jota 29 kohdassa tarkoitettu tuomioistuin ei katso perustelluksi.

Sovitteluelimen [— —] näkemyksen mukaan SERS:n tuottamuksella tarkoitetaan yrityksen omaa tuottamusta mutta ei varsinkaan sopimuspuolten eikä niiden aliurakoitsijoiden syyksi luettavaa tuottamusta.

Siltä osin kuin kyseessä on sellainen 'viivästys, jota 29 kohdassa tarkoitettu tuomioistuin ei katso perustelluksi', sopimuksessa ei anneta mitään ratkaisuperusteita, vaan siinä viitataan vain ensimmäisen asteen tuomioistuimeen.

Sovitteluelin — — pohti, millä arviointiperusteilla se tai sopimuspuolet voivat ennen asian saattamista tämän tuomioistuimen käsiteltäväksi ratkaista, onko viivästys, johon SERS on vedonnut, perusteltu vai ei.

Sovitteluelimen käsityksen mukaan on niin, että koska 5.2 kohdassa luetellut siirtämisen perusteet on jo otettu huomioon 6.3 kohdan viimeistä alakohtaa laadittaessa, tässä asiassa hyödyllisiä tietoja voidaan saada 3.3 kohdassa luetelluista perusteista; on muistettava, että niitä ei ole lueteltu tyhjentävästi."

Asian käsittelyn vaiheet

34 Parlamentti nosti kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa 20.4.1999.

35 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaaja lähetti kanteesta vastaanottoilmoituksen 21.4.1999 päivätyllä kirjeellään, ja muistutettuaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ollut toimivaltainen ratkaisemaan

perustamissopimuksen 181 artiklassa tarkoitetun välityslausekkeen nojalla toimielimen nostamaa kannetta, se ilmoitti parlamentille aikomuksestaan toimittaa kanteen yhteisöjen tuomioistuimen kirjaajalle EY:n tuomioistuimen perussäännön 47 artiklan ensimmäisen kohdan nojalla, ellei parlamentti ilmoita 3.5.1999 mennessä, että se todellakin aikoi nostaa kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

36 Parlamentti ilmoitti 28.4.1999, että se ei vastustanut kanteensa siirtämistä yhteisöjen tuomioistuimeen.

37 Yhteisöjen ensimmäisen tuomioistuimen kirjaaja siirsi mainitun kanteen 4.5.1999 yhteisöjen tuomioistuimeen, jossa se rekisteröitiin seuraavana päivänä.

38 Kaupunki ja SERS toimittivat 23.7.1999 yhteisöjen tuomioistuimeen erillisellä asiakirjalla hakemuksen, jossa ne esittävät yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 91 artiklan 1 kohdan nojalla kannetta koskevan oikeudenkäyntiväitteen, jonka mukaan kanne oli nostettu liian myöhään ja se oli siirretty yhteisöjen tuomioistuimeen sääntöjen vastaisesti.

39 Yhteisöjen tuomioistuin päätti 7.12.1999 julkisasiamiestä kuultuaan lykätä oikeudenkäyntiväitteen ratkaistavaksi pääasian yhteydessä työjärjestyksensä 91 artiklan 4 kohdan nojalla.

40 Parlamentti esitti 7.4.2000 vaatimuksen yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 82 a artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla asian käsittelyn lykkäämiseksi sillä perusteella, että osapuolten väliset neuvottelut olivat kesken.

41 SERS ja kaupunki vastustivat vaatimusta 17.4.1999 päivätyllä kirjeellä sillä perusteella, että SERS ei ollut osallistunut neuvotteluihin, joihin parlamentti viittasi.

42 Näin ollen yhteisöjen tuomioistuin päätti 10.5.2000 julkisasiamiestä kuultuaan, että menettelyä ei lykätä.

43 SERS ja kaupunki vaativat 11.10.2002 päivätyllä vaatimuksellaan, että suullinen käsittely, joka oli julistettu päättyneeksi 26.9.2002 julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen jälkeen, aloitetaan uudelleen. Tämä vaatimus hylättiin yhteisöjen tuomioistuimen määräyksellä 3.2.2003.

Asianosaisten vaatimukset

44 Oikeudenkäyntiväitteessään kaupunki ja SERS vaativat, että yhteisöjen tuomioistuin

— tutkii oikeudenkäyntiväitteen yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 91 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen nojalla ja toteaa sen perustelluksi

— toteaa, että 30 päivän määräaika valittaa sovitteluelimen lausunnosta toimivaltaiseen tuomioistuimeen oli kulunut umpeen, kun asia tuli vireille yhteisöjen tuomioistuimessa 5.5.1999

— toteaa, että sovitteluelimen lausunnosta on tullut lopullinen ja peruuttamaton

— velvoittaa parlamentin korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja maksamaan kummallekin muina oikeudenkäyntiin liittyvien kulujen korvauksena 20 000 euroa

— tai ainakin myöntää kaupungille ja SERS:lle kummallekin uudet määräajat vastata pääasiaan siinä hyvin epätodennäköisessä tapauksessa, että yhteisöjen tuomioistuin päättää joko lykätä oikeudenkäyntiväitteen ratkaistavaksi pääasian yhteydessä tai hylkää oikeudenkäyntiväitteen erillisellä päätöksellä.

45 Oikeudenkäyntiväitteen osalta parlamentti vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— hylkää oikeudenkäyntiväitteen perusteettomana

— hylkää kaupungin ja SERS:n vaatimuksen 20 000 euron suuruisen muiden oikeudenkäyntiin liittyvien kulujen korvauksen maksamisesta

— velvoittaa nämä asianosaiset korvaamaan oikeudenkäyntikulut

— jatkaa pääasian käsittelyä tai toissijaisesti siirtää asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

46 Pääasian osalta parlamentti vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— velvoittaa SERS:n maksamaan sopimussakkoa viivästymisen perusteella 9.1.1998 eli siitä päivästä alkaen, jona rakennuksen oli sovittu valmistuvan, 14.12.1998 asti, tuo päivä mukaan luettuna, eli sitä edeltävään päivään asti, jona rakennus todettiin valmistuneeksi, tai toissijaisesti velvoittaa SERS:n maksamaan sopimussakkoa viivästymisen perusteella sopimusperusteisesta rakennuksen valmistumispäivästä alkaen, jonka yhteisöjen tuomioistuin vahvistaa

— toteaa perusteettomiksi 9.1.1998 eli rakennuksen sopimusperusteisesta valmistumispäivästä alkaen havaitut viivästykset, ja toteaa siten, että parlamentti ei ole velvollinen suorittamaan korkoa mainitusta päivästä 14.12.1998 asti, tuo päivä mukaan luettuna, eli sitä edeltävään päivään asti, jona rakennus todettiin valmistuneeksi, tai toissijaisesti toteaa, että parlamentti ei ole velvollinen maksamaan korkoa siitä sopimusperusteisesta valmistumispäivästä lähtien, jonka yhteisöjen tuomioistuin vahvistaa

— kumoaa sovitteluelimen antaman lausunnon

— velvoittaa kaupungin ja SERS:n korvaamaan oikeudenkäyntikulut

— jättää näiden asianosaisten väitetyn, sovitteluelimen lausunnosta nostetun vastakanteen tutkimatta

— hylkää näiden asianosaisten vaatimuksen 300 000 Ranskan frangin suuruisen muiden oikeudenkäyntiin liittyvien kulujen korvauksen maksamisesta

— hylkää kaikki näiden asianosaisten muut vaatimukset.

47 Pääasian osalta kaupunki ja SERS vaativat, että yhteisöjen tuomioistuin

— vahvistaa sen, että niiden on vastattava pääasiassa vain sillä edellytyksellä, että niiden esittämää, parlamentin kannetta koskevaa oikeudenkäyntiväitettä ei hyväksytä; eikä hylkää vaan päinvastoin hyväksyy tämän oikeudenkäyntiväitteen

ja tällä varauksella

— vahvistaa sen, että ne nostavat vastakanteen sovitteluelimen lausunnosta siltä osin kuin siinä katsotaan, että valmistumispäivä oli viimeistään 31.12.1997 ja että sitä ei ollut mahdollista siirtää muutoin kuin puitesopimuksen 5.2 kohdassa määrätyillä perusteilla

— toteaa, että määräaika, joka päättyy 31.12.1997, on vain arvioitu määräaika ja että sitä voidaan siirtää kaikista niistä syistä, jotka ovat perusteltuja puitesopimuksen 3 kohdan määräysten mukaan, jotka muodostavat jakamattoman kokonaisuuden

ja siltä osin kuin kyse on parlamentin kanteesta

— hylkää kyseisen kanteen

— vahvistaa sen, että yhteisöjen tuomioistuimella ei ole muuta tai laajempaa toimivaltaa kuin sovitteluelimellä

— toteaa, että yhteisöjen tuomioistuin voi ratkaista ainoastaan riitaan sovellettavat oikeusperiaatteet, eikä se voi arvioida tosiseikkoja, ja sitä suuremmalla syyllä, että yhteisöjen tuomioistuin ei voi vahvistaa eikä määrätä valmistumispäivää, koska sovitteluelin ja yhteisöjen tuomioistuin, joka ratkaisee asian parlamentin kanteen devolutiivisen vaikutuksen takia, eivät ole toimivaltaisia arvioimaan tosiseikkoja

— vahvistaa sovitteluelimen lausunnon kaikilta muilta osin kuin siltä, joka on SERS:n ja kaupungin vastakanteen kohteena

— velvoittaa parlamentin korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja 300 000 Ranskan frangin suuruisen korvauksen muiden oikeudenkäyntiin liittyvien kulujen korvaukseksi.

Parlamentin kanteen tutkittavaksi ottaminen

Asianosaisten lausumat

48 Kaupunki ja SERS esittävät oikeudenkäyntiväitteessään kaksi erillistä perustetta parlamentin kanteen tutkittavaksi ottamista vastaan.

49 Ensimmäisenä perusteena ne esittävät, että kanteen nostamiselle asetettu määräaika oli päättynyt, ja sen tueksi toteavat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi ei ollut saatettu sääntöjen mukaista, ennen tämän määräajan päättymistä rekisteröityä kannetta, vaikka kyseinen tuomioistuin olikin vastaanottanut kannekirjelmän säädetyssä 30 päivän määräajassa, koska todettuaan, ettei se ole toimivaltainen käsittelemään kyseistä kannetta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaaja ei ollut ryhtynyt mihinkään toimenpiteisiin. Sen lisäksi kanteen nostaminen sellaisessa tuomioistuimessa, joka ei ole toimivaltainen, ei voi katkaista kanteen nostamiselle asetetun määräajan kulumista. Ne lisäävät, että sinä päivänä, kun kanne rekisteröitiin toimivaltaisessa tuomioistuimessa, tuo määräaika oli jo kulunut umpeen. Tätä myöhästymistä korostaa vielä se, että parlamentti antoi suostumuksen kanteensa siirtämiselle yhteisöjen tuomioistuimeen vasta 28.4.1999, eli kanteen nostamiselle määrätyn määräajan umpeutumisen jälkeen.

50 Toisena perusteena kaupunki ja SERS esittävät, että kanteen siirtämisessä yhteisöjen tuomioistuimeen tapahtui menettelyvirhe, ja sen tueksi ne toteavat ensiksi, että kannetta ei voi nostaa yhteisöjen tuomioistuimessa yksinkertaisella kirjeellä. Sen lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaaja ei voi nostaa kannetta kantajan sijaan. Edelleen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaaja toimi virheellisesti ja ilman oikeusvaikutuksia, kun hän siirsi kanteen yhteisöjen tuomioistuimen kirjaajalle EY:n tuomioistuimen perussäännön 47 artiklan ensimmäisen kohdan nojalla. Tuossa artiklassa määrätään ainoastaan niistä tapauksista, joissa "yhteisön ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle osoitettu hakemus tai muu asian käsittelyyn liittyvä asiakirja on

erehdyksessä jätetty yhteisön tuomioistuimen kirjaajalle" ja päinvastoin. Mutta tässä tapauksessa ei ollut kyse erehdyksestä, koska kanne oli osoitettu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle ja se oli jätetty kyseisen tuomioistuimen kirjaajalle. Näissä olosuhteissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi kuulunut ratkaista kyseinen toimivaltaa koskeva ongelma antamalla EY:n tuomioistuimen perussäännön 47 artiklan toisen kohdan mukainen määräys.

51 Parlamentti vastaa ensimmäiseen perusteeseen, että yhteisöjen tuomioistuin ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin eivät muodosta kahta erillistä tuomioistuinta vaan EY:n perustamissopimuksen mukaisesti yhden yhteisöjen toimielimen. Lisäksi se toteaa, että EY:n tuomioistuimen perussäännön 47 artiklan ensimmäisen kohdan sanamuodosta seuraa, että kanteen nostamiselle asetetun määräajan kuluminen keskeytyy siksi aikaa, kun kannekirjelmä siirretään tämän toimielimen yhdeltä kirjaajalta toiselle. Näin ollen kanne on pätevästi nostettu, kun kannekirjelmä on jätetty sovellettavassa määräajassa toimielimen jommallekummalle kirjaajalle. Parlamentin mukaan tässä tapauksessa on näin, koska kannekirjelmä oli jätetty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon ennen 30 päivän määräajan kulumista umpeen.

52 Parlamentti väittää, että kaupungin ja SERS:n toinen peruste perustuu EY:n tuomioistuimen perussäännön 47 artiklan äärimmäisen formaaliseen tulkintaan. Ottaen huomioon, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ja yhteisöjen tuomioistuin ovat kaksi tuomioistuinta, jotka jakavat yhden toimielimen toimivallan käytön, tässä määräyksessä määrättyjen menettelyjen liian tiukka soveltaminen ei ole tehokasta eikä hyvän lainkäytön mukaista. Joka tapauksessa kirjeestä, jolla parlamentti nosti kanteen, ilmeni, että kannetta ei ollut ehdottomasti tarkoitus nostaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa yhteisöjen tuomioistuimen sijaan. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaajalla oli siis oikeus todeta, että kannekirjelmän jättäminen yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen johtui virheestä, jonka olemassaolon parlamentti oli ottanut huomioon ja hyväksynyt sen seurauksena tapahtuvan kanteen siirtämisen yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon. Toissijaisesti, jos yhteisöjen tuomioistuin kuitenkin katsoisi siirron olevan sääntöjen vastainen, parlamentti pyytää asian siirtämistä takaisin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen, jotta tämä voisi virallisesti todeta, ettei se ole toimivaltainen asiassa, ja siirtää asian uudestaan yhteisöjen tuomioistuimeen.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

53 Ensimmäinen peruste koskee sitä, mitä päivämäärää on pidettävä kannekirjelmän jättöpäivänä kun harkitaan, onko kanteen jättämiselle määrättyä määräaikaa noudatettu, ja sen osalta on muistettava, että kun yhteisöjen tuomioistuin siirtää asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen EY:n tuomioistuimen perussäännön 47 artiklan toisen kohdan nojalla, tämä jälkimmäinen on toimivaltainen, vaikka määräaika kanteen nostamiselle olisi kulunut umpeen (ks. vastaavasti asia C-72/90, Asia Motor France vastaan komissio, määräys 23.5.1990, Kok. 1990, s. I-2181, 16—20 kohta). Sama periaate pätee myös, kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin siirtää asian yhteisöjen tuomioistuimeen.

54 Tästä seuraa, että ensimmäinen peruste on hylättävä perusteettomana.

55 Toinen peruste koskee kannekirjelmän siirtämisessä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimesta yhteisöjen tuomioistuimeen tapahtunutta menettelyvirhettä ja sen osalta on todettava, että EY:n tuomioistuimen perussäännön 47 artiklan toisen kohdan mukaisesti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt joka tapauksessa todeta, ettei sillä ole toimivaltaa tutkia parlamentin kannetta, jonka tutkiminen todellakin kuului yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaan, ja että sen olisi pitänyt siirtää mainittu kanne yhteisöjen tuomioistuimeen ilman, että kanne pitäisi jättää tutkimatta sillä perusteella, että se on nostettu liian myöhään, kuten tämän tuomion 53 kohdasta käy ilmi. Näin ollen se seikka, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaaja on itse siirtänyt kanteen yhteisöjen tuomioistuimen kirjaajalle, ei vaikuta mitenkään siihen, voidaanko kanne ottaa tutkittavaksi.

56 Näin ollen toinen peruste on hylättävä tehottomana.

57 Edellä esitettyjen seikkojen perusteella parlamentin kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytysten puuttumista koskevat väitteet on hylättävä.

Kaupungin ja SERS:n vastakanteen tutkittavaksi ottaminen

Asianosaisten lausumat

58 Parlamentti esittää prosessinedellytysten puuttumista koskevan väitteen, joka koskee kaupungin ja SERS:n puolustuksekseen nostamaa vastakannetta. Se painottaa, että kun vastakanne jätettiin yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 8.3.2000, määräaika nostaa kanne sovitteluelimen lausunnosta oli jo päättynyt. Kun vastakanteessa ei vaadittu sellaisen sovitteluelimen lausunnon kohdan kumoamista, jonka parlamentti oli riitauttanut, sitä ei voida ottaa tutkittavaksi.

59 Kaupunki ja SERS väittävät, että niiden vastakanne on otettava tutkittavaksi, koska ne saivat tiedon parlamentin kanteesta vasta sen jälkeen, kun puitesopimuksen lisäyksen 1 kohdan 2 alakohdassa määrätty määräaika oli päättynyt, ja koska oikeus kyseisen kanteen nostamiselle liittyy kiinteästi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin käsitteeseen ja asianosaisten prosessuaalisen yhdenvertaisuuden periaatteeseen.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

60 Puitesopimuksen lisäyksen 1 kohdan 2 alakohdan mukaan sovitteluelimen lausunnolla on molempia sopimuspuolia sitova vaikutus, mutta sopimuspuolella on

kuitenkin oikeus nostaa lausunnosta kanne toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Sellainen kanne voidaan siis rinnastaa tuomioistuimen tuomioon kohdistuvaan muutoksenhakuun. Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksessä sallitaan vastakanteen nostaminen tällaisessa tapauksessa, mutta tiettyjen edellytysten tulee täyttyä.

61 Kyseisen työjärjestyksen, jota voidaan tässä tapauksessa soveltaa analogisesti, 116 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

"Vastineessa voidaan vaatia:

— valituksen hylkäämistä kokonaan tai osittain tai ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksen kumoamista kokonaan tai osittain;

— ensimmäisessä oikeusasteessa esitettyjen vaatimusten hyväksymistä kokonaan tai osittain, mutta ei uusien vaatimusten hyväksymistä."

62 Tässä yhteydessä on todettava, että kaupungin ja SERS:n vastauksessaan esittämät vaatimukset täyttävät kyseiset edellytykset, koska niiden tavoitteena on sovitteluelimen lausunnon kumoaminen osittain ja se, että hyväksytään sovitteluelimelle esitetyt, rakennuksen sopimuksenmukaista valmistumispäivää koskevat vaatimukset.

63 Vastakanteen nostamista varten määrätyn määräajan pituuden osalta on todettava, että yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 115 artiklan 1 kohdassa määrätään, että määräaika vastineen antamiselle on kaksi kuukautta valituksen tiedoksi antamisesta.

64 Tässä tapauksessa kyseistä määräaikaa on noudatettu, joten vastakanne on otettava tutkittavaksi.

Parlamentin nostaman kanteen devolutiivinen vaikutus

Asianosaisten lausumat

65 Kaupunki ja SERS korostavat vastoin parlamentin kannekirjelmässään esittämää väitettä, että yhteisöjen tuomioistuin ei voi tuomita niitä maksamaan sopimussakkoa viivästymisen perusteella, koska parlamentin kanteella ei ole devolutiivista vaikutusta eikä yhteisöjen tuomioistuimella ole muuta toimivaltaa kuin sovitteluelimellä. Ottaen huomioon, että sovitteluelin voi antaa lausuntonsa puitesopimuksen tiettyjen kohtien tulkinnasta vain oikeusseikkojen osalta, yhteisöjen tuomioistuimella ei ole toimivaltaa velvoittaa riidan asianosaisia maksamaan minkäänlaisia rahakorvauksia, lausua tosiseikoista mitään eikä laskea rakennuksen valmistumista koskevan määräajan pidentämistä tai sen sopimusperusteisen valmistumispäivän siirtämistä. Kaupunki ja SERS lisäävät, että yhteisöjen tuomioistuin ei tule toimivaltaiseksi tutkimaan sopimusta, kun siltä haetaan muutosta sovitteluelimen lausuntoon, koska asianosaiset ovat päättäneet ratkaista riidan sovinnolla pyytämällä sovitteluelimeltä lausuntoa.

66 Parlamentti sitä vastoin väittää, että puitesopimuksen 29 kohdan ja sovitteluupöytäkirjan 4 kohdan mukaan yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaan kuuluu sovitteluelimen lausunnon kumoamista koskevan kanteen osan ratkaisemisen lisäksi myös puitesopimuksen tosiseikkojen ja sen tehokkaan soveltamisen arvioiminen sopimusasiaa käsittelevänä tuomioistuimena.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

67 On todettava ensiksi, että puitesopimuksen 29 kohdan mukaan siinä tarkoitettu tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään kaikki kyseistä sopimusta koskevat riidat. Tämä oikeuspaikkasopimus koskee siis velkomusasioita samoin kuin tiettyjen tosiseikkojen oikeudellista luonnehdintaa tai sen rakennuksen, jonka SERS oli sitoutunut rakentamaan, valmistumispäivämäärän määrittelemisestä johtuvia riitoja.

68 Puitesopimuksen lisäyksen mukaan sopimuspuolet pyytävät sovitteluelimeltä lausunnon ratkaistakseen erimielisyytensä, joka koskee puitesopimuksen 3, 5, 6 ja 25 kohdan tulkintaa ja soveltamista, ja kyseisen lisäyksen 1 kohdan 2 alakohdan mukaan sovitteluelimen lausunnolla on sopimuspuolia sitova vaikutus, josta poikkeuksen muodostaa oikeus hakea muutosta; nämä seikat eivät ole omiaan estämään yhteisöjen tuomioistuinta käsittelemästä asiaa kaikilta osin, koska mikään sopimuspuolten välillä sovittu sopimusmääräys ei nimenomaisesti tai implisiittisesti rajoita yhteisöjen tuomioistuimelle puitesopimuksen 29 kohdassa tarkoitetussa välityslausekkeessa määrättyä toimivaltaa.

69 Näin ollen yhteisöjen tuomioistuin on tässä tapauksessa toimivaltainen ratkaisemaan asian kaikilta osin.

Sovitteluelimen lausunto

Asianosaisten lausumat

70 Parlamentin väitteen mukaan puitesopimuksen 3.2 ja 3.3 kohtaa yhdessä tulkittaessa ilmenee, että rakennuksen sopimusperusteinen valmistumispäivä on 31.12.1997. Tämä päivämäärä on yksi tuloksen saavuttamista koskevan velvoitteen osatekijä, ja sen noudattamista varten puitesopimuksen 3.2, 5.1, 5.2 ja 25 kohdassa on nimenomaisia suojamääräyksiä.

71 Viivästymisen perusteella maksettavien sopimussakkojen osalta parlamentti väittää, että koska puitesopimuksen 3.2 ja 3.3 kohdassa määrättyjä ehtoja ei ole tässä tapauksessa noudatettu, SERS:n on maksettava pelkästään sen takia, että rakennus ei ole valmistunut ajoissa, suoraan tämän sopimuksen nojalla ja ilman muuta menettelyä puitesopimuksen 5.1 kohdassa määrättyä sopimussakkoa viivästymisen perusteella. Se lisää kuitenkin, että se on myöntänyt muutoslomakkeen PEU 055 yhteydessä SERS:lle viisi työpäivää lisää aikaa saada rakennus valmiiksi. Viivästymisen perusteella maksettavat sopimussakot alkavat siis kertyä vasta 9.1.1998 alkaen. Toissijaisesti parlamentti vaatii siinä tapauksessa, että sopimusperusteisen valmistumispäivän katsottaisiin sijoittuvan 9.1.1998 jälkeen, että SERS on määrättävä maksamaan sopimussakkoa viivästymisen perusteella kyseisestä päivämäärästä lukien 14.12.1998 saakka eli sitä päivää edeltävään päivään asti, jona rakennus todettiin valmistuneeksi.

72 Korkojen osalta parlamentti toteaa, että puitesopimuksen 6.3 kohdan mukaan korkoa ei makseta rakennuksen sopimusperusteisen valmistumispäivän ja sen päivämäärän välillä, jolloin rakennus todettiin valmistuneeksi, jos valmistumispäivän siirtymisen syynä on joko SERS:n tuottamus tai sellainen viivästys, jota puitesopimuksen 29 kohdassa tarkoitettu tuomioistuin ei katso perustelluksi. Verbillä siirtyä tarkoitetaan tässä tapauksessa valmistumisen sopimusperusteisen päivämäärän siirtymistä.

73 Siltä osin kuin kyse on toisesta vaihtoehdosta eli siitä, että kyseinen tuomioistuin ei katso viivästystä perustelluksi, parlamentti esittää, että puitesopimuksen 6 kohdassa ei sallita sitä, että viivästyksen voitaisiin katsoa olevan perusteltu muuhun puitesopimukseen nähden itsenäisillä edellytyksillä. Koska sen 6.3 kohdan viimeistä alakohtaa sovelletaan vasta rakennuksen sopimusperusteisen valmistumispäivän jälkeen, viivästyksen perusteltu tai perusteeton luonne voidaan arvioida ainoastaan mainitun päivän siirtämistä koskevan puitesopimuksen 5.2 kohdan perusteella. Tästä seuraa, että viivästys on perusteltu puitesopimuksen 6.3 kohdan nojalla vain silloin, kun

— SERS on ilmoittanut parlamentille heti, kun se on saanut tietoonsa minkä tahansa puitesopimuksen 5.2 kohdassa tarkoitetun viivästyksen mahdollisen syyn

— SERS on pyytänyt rakennuksen sopimusperusteisen valmistumispäivän siirtämistä ja sopimuspuolet ovat päässeet asiasta sopimukseen ja

— SERS on ilmoittanut parlamentille asianmukaisista korjaavista toimenpiteistä viivästystilanteen korjaamiseksi.

74 Tässä tapauksessa parlamentin mukaan tietoja ei kuitenkaan toimitettu sääntöjenmukaisesti eikä parlamentin suostumusta pyydetty määrätyn menettelytavan edellyttämällä tavalla, annetut tiedot olivat puutteellisia ja asianmukaisia korjaavia toimenpiteitä koskeneita tietoja ei annettu.

75 Parlamentin mukaan muutoslomakkeessa PEU 055 tarkoitetuista tarpeellisista lisätöistä aiheutunutta viivästystä lukuun ottamatta viivästykseen 31.12.1997 jälkeen ei ollut mitään perustetta.

76 Siltä osin kuin kyse on ensimmäisestä vaihtoehdosta eli siitä oletetusta tapauksesta, jossa viivästys johtuu SERS:n tuottamuksesta, parlamentti toteaa aluksi, että SERS:llä oli rakennuttajana olennainen tehtävä rakennuksen rakentamista koskevan hankkeen toteuttamisessa. Tässä ominaisuudessa sen olisi pitänyt huolehtia hankkeen toteuttamisen moitteettomasta kulusta ja maksaa yrityksille ja muille velkojille niiden saatavat täsmällisesti sovittuina eräpäivinä. Sen olisi myös pitänyt antaa tarvittavia ohjeita hankkeen toteuttamisesta ja ottaa niistä vastuu, sillä nämä velvoitteet muodostivat pääosin perusteen sille palkkiolle, joka sen piti saada parlamentilta.

77 Parlamentin mukaan SERS ei kuitenkaan suorittanut näitä velvoitteitaan tyydyttävällä tavalla eikä se oikeastaan johtanut työmaata. Lisäksi se, ettei toimenpiteitä, jotka olisivat olleet omiaan korjaamaan viivästyksiä, suoritettu eikä työmaalla ollut riittävästi työntekijöitä, aiheutti useita lykkäyksiä rakennuksen valmistumispäivään. Hankkeen johdossa havaitut puutteet käyvät selvästi ilmi parlamentin lukuun toteutetuista useista tarkastuksista.

78 Parlamentin mukaan SERS:n puitesopimuksen 6.3 kohdassa tarkoitettu tuottamus on näin ollen näytetty riittävästi toteen eikä se siksi katso olevansa velvol-

linen maksamaan korkoa 9.1.—14.12.1998 tai toissijaisesti yhteisöjen tuomioistuimen määrittelemän sopimusperusteisen rakennuksen valmistumispäivämäärän ja 14.12.1998 väliseltä ajalta.

79 Parlamentti korostaa sovitteluelimen lausunnon ylivoimaista estettä koskevan VII.1 osaston A luvun osalta ensiksi, että rakennuksen runkoa koskevan tarjouskilpailun epäonnistumisesta johtunut viivästys ei voinut olla seurausta ylivoimaisesta esteestä. SERS pyysi 128 päivän lisäaikaa vasta sitten, kun sovitteluelin oli nimetty, jolloin tämä pyyntö on parlamentin mukaan esitetty sen jälkeen, kun puitesopimuksessa määrätty määräaika oli kulunut umpeen, joten pyyntöä ei selvästi pidä tutkia.

80 Parlamentti väittää myös, että koska SERS on 20.12.1994 päivätyssä kirjeessään hyväksynyt sen, että huolimatta tarjouskilpailun tuloksettomuudesta sen käytettävissä olevaa liikkumavaraa rakennuksen valmistumiselle oli jäljellä niin paljon, että sen oli hyvin mahdollista noudattaa puitesopimuksessa määrättyä valmistumisaikaa, ja koska tästä johtunutta viivästystä ei mainita säännöllisesti parlamentille toimitetuissa rakennustöiden etenemistä koskevissa kertomuksissa, SERS:n kyseisessä kirjeessä esittämä näkemys ei johtunut virheellisestä tilanneanviosta, kuten sovitteluelin katsoi.

81 Parlamentin mukaan edellä esitetystä ilmenee, että rakennuksen runkoa koskevan tarjouskilpailun epäonnistumisesta aiheutunut viivästyminen ei ollut ylitsepääsemätön eikä väistämätön. Määritellessään kyseisen viivästyksen ylivoimaiseksi esteeksi sovitteluelin on luonnehtinut tosiseikat oikeudellisesti virheellisesti.

82 Parlamentti toteaa sovitteluelimen lausunnosta toiseksi, että määritellessään DRE-yritysryhmän sopimusrikkomuksen ylivoimaiseksi esteeksi lausunnon VII.1 osaston A luvun 2 jakson d kohdassa sovitteluelin on tehnyt toisen virheen.

SERS:n on tehtävä periaatteessa kaikki sopimuksensa tarjouskilpailun kautta, joten yhtiön, jonka tarjous on hyväksytty, kieltäytyminen allekirjoittamasta sopimusta ei voi muodostaa erityisoloista johtuvaa sopimusrikkomusta, kuten sovitteluelin katsoi, koska kaikki yrityksen sopimusrikkomukset, jotka johtavat kyseisen yrityksen työmaalta poistumiseen, velvoittavat SERS:n varmistamaan kyseisen yrityksen korvaamisen toisella puitesopimuksen ehtojen mukaisesti.

83 Tähän liittyen parlamentti lisää, että SERS on haastanut DRE:n oikeuteen ja vaatii tältä korvauksia menettelynsä aiheuttamista vahingoista, mikä on vielä yksi osoitus siitä, että se viivästys, johon SERS vetoaa, ei johdu ylivoimaisesta esteestä vaan kolmannen osapuolen virheestä. Näin ollen SERS:n tulee vaatia korvausta kaikista DRE:n tuottamuksen vuoksi kärsimistään vahingoista, mukaan luettuina se osa viivästymisen perusteella maksettavista sopimussakoista, jotka tämän yritysryhmän sopimusrikkomus on aiheuttanut, ja osa niistä koroista, joita SERS joutuu maksamaan kyseisen sopimusrikkomuksen vuoksi.

84 Sovitteluelimen lausunnon VII.1 osaston D luvun osalta parlamentti väittää, että muutoslomake PEU 008, jota siinä käsitellään, ei sisällä mitään mainintaa viivästyksestä, joka johtuu kyseisessä lomakkeessa kuvatuista lisätöistä. Vastoin sovitteluelimen lausunnossaan esittämää päätelmää lomake ei suinkaan tarkoittanut puitesopimuksen 5.3 kohdassa tarkoitettua parlamentin nimenomaista hyväksyntää 20 päivän viivästykselle. Lisäksi parlamentin mukaan kyseisessä lomakkeessa pyydettyjen muutosten huomioon ottamiseksi tehdyt työt eivät todellisuudessa olleet aiheuttaneet minkäänlaista viivästystä. Kyseistä työtä suorittaneelle yhtiölle ennen muutoslomakkeen antamista ilmoitettu aikataulu ei poikennut lomakkeen antamisen jälkeen ilmoitetusta aikataulusta. Tältäkin osin sovitteluelimen lausunto tulee parlamentin mukaan kumota.

85 Kaupunki ja SERS toteavat aluksi parlamentin nostamasta kanteesta, että vaikka parlamentti vaatii, että sopimusperusteiseksi valmistumispäivämääräksi vahvistetaan 9.1.1998, se ei kuitenkaan riitauta sovitteluelimen lausunnon V.3 osastoa,

joka koskee rakennuksen sopimusperusteisen valmistumispäivämäärän määrittelyä. Parlamentin kanne tulee näin ollen niiden mukaan hylätä, koska siinä ei riitauteta tehokkaasti tätä lausuntoa.

86 Ne korostavat myös rakennuksen sopimusperusteisen valmistumispäivämäärän siirtämisen perusteiden osalta, että parlamentti ei ole riitauttanut sovitteluelimen lausunnon sitä osaa, joka koskee SERS:n esittämiä perusteita viivästymiselle. Se pelkästään väittää, että näihin perusteisiin voidaan tehokkaasti vedota vain silloin, kun niiden ilmenemisestä on ilmoitettu, kun lisäajasta on päästy sovintoon ja kun SERS on ryhtynyt asianmukaisiin korjaaviin toimenpiteisiin.

87 Ensiksi kaupunki ja SERS toteavat, että parlamentille on kerrottu kuukausittaisissa kertomuksissa kaikista viivästymisiä aiheuttavista perusteista, joihin on vedottu, ja se, että sillä oli työmaalla lukuisia virkamiehiä, takasi sen, että se sai riittävästi tietoa töiden edistymisestä. Toiseksi sopimus lisäajan myöntämisestä ei ollut välttämätön, koska puitesopimuksen mukaan sen 29 kohdassa tarkoitettu tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään myös tätä asiaa, eikä parlamentilla ollut vapaata harkintavaltaa evätä perusteltuja pyyntöjä siirtää määräpäivää. Kolmanneksi ei ole näytetty toteen, että SERS ei ollut ryhtynyt asianmukaisiin korjaaviin toimenpiteisiin kuroakseen viivästykset umpeen. Näin ollen sovitteluelimen lausunto on tältä osin täysin perusteltu.

88 Kaupunki ja SERS esittävät kolmanneksi, että puitesopimuksen 6.3 kohdasta käy ilmi, että seuraamuksen, joka konkretisoituu velvoitteena suorittaa viivästymisen perusteella sopimussakkoa ja seuraamuksen, joka koskee korkojen maksamista koskevan velvoitteen lykkäämistä, välillä ei ole mitään automaattista yhteyttä. Jälkimmäinen tulee kyseeseen vain, jos voidaan osoittaa SERS:n tuottamus ja jos puitesopimuksen 29 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen tuomioistuin ei katso viivästystä perustelluksi.

89 Siltä osin kuin kyse on ensimmäisestä edellytyksestä, sovitteluelin on kaupungin ja SERS:n mukaan katsonut perustellusti, että parlamentin oli osoitettava SERS:n tuottamus ja että tuottamuksen oli oltava SERS:n oma, eikä niiden yritysten, jotka tekivät rakennustöitä. Tämä lähestymistapa on niiden periaatteiden mukainen, jotka Ranskan oikeudessa sääntelevät rakennuttajan vastuuta. Kyse ei ole puitesopimuksen 6.3 kohdan mukaisesta tuottamuksesta, elleivät sekä tosiseikkoja että tahallisuutta koskevat edellytykset täyty ja ellei tuottamuksen ja väitetyn viivästyksen välillä ole syy-yhteyttä.

90 Toisen edellytyksen osalta kaupunki ja SERS esittävät, että vaikka SERS:n voitaisiin katsoa toimineen itse tuottamuksellisesti, puitesopimuksen 29 kohdassa tarkoitettu tuomioistuin voisi, kuten sovitteluelin on perustellusti lausunnossaan katsonut, katsoa tämän tuottamuksen anteeksi annettavaksi, jolloin sillä ei olisi mitään vaikutusta korkojen maksamiseen.

91 Vastakanteensa tueksi kaupunki ja SERS väittävät ensinnäkin, että ilmaisun on määrä käyttämisestä puitesopimuksen 3.2 ja 3.3 kohdassa samoin kuin sopimuksen niistä määräyksistä, jotka koskevat perusteltua viivästymistä, voidaan päätellä, että päivämäärä 31.12.1997 on vain arvioitu määräpäivä ja että rakennuksen valmistumista varten asetettu määräaika ei ole pakottava eikä sitä ole määritelty peruuttamattomasti. Kyseistä määräaikaa voidaan pidentää lukuisilla perusteilla, minkä puitesopimuksen 3.3 kohdassa käytetty termi erityisesti osoittaa. Kyseisen sopimuksen 5.3 kohdan sanamuoto vahvistaa käsityksen siitä, että 3.2 kohdassa tarkoitettu päivämäärä on vain arvioitu määräpäivä, koska siitä käy ilmi, että kyseisen päivän osalta ei oteta huomioon parlamentin pyytämiä tai sen hyväksymiä lisä- tai muutostöitä.

92 Toiseksi ne väittävät, että ei olisi loogista, jos viivästymisen perusteella maksettavien sopimussakkojen laskeminen aloitettaisiin ennen rakennuksen sopimusperusteista valmistumispäivää tai jos viivästymisen perusteella maksettavat

sopimussakot voisivat alkaa juosta ilman kyseisen määräajan ylittymistä. Näin ollen puitesopimuksen 5.1 kohtaa tulee tulkita siten, että sopimussakkoa viivästymisen perusteella maksetaan vain siinä tapauksessa, että arvioidun määräpäivän eli 31.12.1997 ylittäminen ei ole perusteltua ja että ei ole mitään laillista perustetta pidentää tuona päivänä päättyvää arvioitua määräaikaa. Sovitteluelimen lausunnossaan esittämä analyysi johtaa "sopimusperusteisen valmistumispäivän 31.12.1997 vahvistamista koskevaan paradoksiin, kun sitä ei voida siirtää 3 kohdassa tarkoitetuilla perusteilla, mutta seuraamuksista voidaan määrätä, vaikka sitä ei ole ylitetty — — paitsi 5 kohdassa tyhjentävästi luetelluissa tapauksissa".

93 Kaupunki ja SERS lisäävät, että sovitteluelimen puitesopimuksen 5.2 kohdasta esittämä tulkinta on "lainvastainen, epävarma ja logiikan vastainen", kun sen mukaan on mahdollista määritellä sopimusperusteinen valmistumisaika ilman, että otetaan huomioon valmistumiselle asetettua arvioitua määräaikaa ja niitä perusteita, joilla tätä määräaikaa voidaan pidentää. Niiden mukaan olisi ristiriitaista, jos SERS voisi puitesopimuksen perusteella saada rakennuksen valmiiksi 31.12.1997 jälkeen ja joutua samaan aikaan maksamamaan sopimussakkoa viivästymisen perusteella.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

94 Aluksi on todettava, että menettelystä sekä yhteisöjen tuomioistuimessa että sovitteluelimessä käy ilmi ensiksikin, että parlamentti ei kyseenalaista sitä, etteikö SERS olisi käyttänyt toistuvasti hyväkseen puitesopimuksen 3.3 kohdasta johtuvaa rakennuksen valmistumista koskevan määräajan pidennystä, joka voi olla enintään 3 kuukauden pituinen, ja toiseksi, että riidassa ei ole kysymys sanotun määräajan määrittelystä, vaan sen määrittelystä, mikä on puitesopimuksen 3.2 kohdassa tarkoitettu sopimusperusteinen valmistumispäivä ja se ajanjakso, jolta parlamentti on mahdollisesti vapautettu maksamasta korkoa.

Kaupungin ja SERS:n vastakanne

95 Puitesopimuksen 3.2 kohdassa tarkoitetun rakennuksen sopimusperusteisen valmistumispäivän määrittelyn osalta on todettava, että kun on tarpeen tulkita nyt käsiteltävänä olevan sopimuksen kaltaisen sopimuksen määräystä, tätä määräystä ei saa käsitellä yksinään, vaan sitä on tutkittava suhteessa sopimuksen yleiseen rakenteeseen, jonka osa se on. Näin ollen sen tulkinnan tulee olla mahdollisuuksien mukaan yhteensopiva kyseisen sopimuksen muiden määräysten kanssa eikä sillä saa poistaa niiden tehokasta vaikutusta.

96 Tässä tapauksessa on kuitenkin todettava, että SERS:n ja kaupungin suosima tulkinta puitesopimuksen 3.2 kohdasta poistaisi 5.1 kohdan tehokkaan vaikutuksen, koska sen seurauksena se päivämäärä, josta alkaen sopimuksessa määrättyä sopimussakkolauseketta on sovellettava, ei enää olisi varma, mikä vaarantaisi kyseisessä määräyksessä määrättyjen seuraamusten soveltamisen suoraan tämän sopimuksen nojalla ja ilman muodollisuuksia. Sitä vastoin parlamentin esittämä tulkinta on täysin yhteensopiva kyseisen sopimuksen muiden määräysten kanssa.

97 Näin ollen on hyväksyttävä viimeksi mainittu tulkinta.

98 Tätä päätelmää ei kumoa se, että puitesopimuksen 3.2 kohdassa käytetään ilmaisua on määrä, sillä tämä verbi on myös verbin vahvistaa synonyymi, joten tässä määräyksessä olevaa päivämäärää tulee pitää ennalta määrättynä. Kun otetaan huomioon puitesopimuksen rakenne ja erityisesti sopimuksen 5.1 kohdan tavoite, on todettava, että juuri näin käytetty verbi tulee ilmiselvästi ymmärtää.

99 Näin ollen puitesopimuksen 3.2 kohdassa tarkoitettua päivämäärää on pidettävä ennalta määrättynä eikä sitä voida siirtää kuin tietyillä ehdoilla.

100 Tältä osin on todettava, että ainoat perusteet, joilla voi olla vaikutusta puitesopimuksen 3.2 kohdassa tarkoitettuun päivämäärään, on lueteltu kyseisen sopimuksen 5.2 ja 5.3 kohdassa.

101 Puitesopimuksen 3.3 kohdan sanamuodosta käy yhtäältä ilmi, että siinä pidentämisen perusteista esitettyä luetteloa, joka ei ole tyhjentävä, sovelletaan vain valmistumista koskevaan 36 kuukauden määräaikaan, johon määräyksessä viitataan.

102 Toisaalta puitesopimuksen 5.2 ja 5.3 kohdasta käy ilmi, että niissä tyhjentävästi luetellut perusteet siirtämiselle voivat vaikuttaa puitesopimuksen 3.2 kohdassa määrättyyn rakennuksen sopimusperusteiseen valmistumispäivään.

103 Näin ollen rakennuksen sopimusperusteinen valmistumispäivä on 31.12.1997 ja se on siirrettävissä puitesopimuksen 5.2 ja 5.3 kohdassa määrätyillä perusteilla.

104 Näin ollen kaupungin ja SERS:n vastakanne on hylättävä perusteettomana.

Parlamentin kanne

105 On todettava puitesopimuksen 6.3 kohdasta ja niistä ehdoista, joiden nojalla parlamentti vapautuu velvollisuudestaan maksaa korkoa, että kyseisessä määräyksessä ei määritellä mitenkään niitä perusteita, joihin voidaan vedota rakennuksen todellisen valmistumispäivän siirtymisen perustelemiseksi.

106 Vastoin parlamentin väitettä nämä perusteet eivät kuitenkaan rajoitu puitesopimuksen 5.2 kohdassa lueteltuihin tapauksiin. Yhtäältä, kuten määräyksen sanamuodosta käy ilmi, näitä perusteita voidaan soveltaa vain sopimusperusteiseen valmistumispäivään. Toisaalta puitesopimuksen 6.3 kohdan viimeisessä alakohdassa tarkoitettu koron maksuvelvollisuudesta vapautuminen muodostaa poikkeuksen tämän kohdan muihin määräyksiin nähden, ja tätä poikkeusta on tulkittava suppeasti, minkä kanssa olisi ristiriidassa se, että perusteita, joihin voidaan vedota, jotta poikkeusta ei sovellettaisi, itseään tulkittaisiin suppeasti, kun sopimuksessa ei ole tästä määrätty.

107 Näin ollen sovitteluelin ei ole tehnyt virhettä, kun se on todennut lausuntonsa VIII osastossa, että niistä siirtämisen perusteista, joihin voidaan tehokkaasti vedota sen ajanjakson lyhentämiseksi, jolta parlamentti on vapautettu maksamasta korkoa, ei ole määrätty puitesopimuksen 5.2 kohdassa, vaan saman sopimuksen 3.3 kohdan luettelossa, joka ei ole tyhjentävä.

108 Näin ollen parlamentin kanneperuste, joka koskee kyseistä osuutta sovitteluelimen lausunnossa, on hylättävä.

109 Puitesopimuksen konkreettiseksi soveltamiseksi ja niiden perusteiden arvioimiseksi, joihin SERS vetoaa puitesopimuksen 5.2 kohdan mukaisina erilaisina perusteina rakennuksen valmistumisen viivästymiselle, on tutkittava ensiksi perustelua, jonka mukaan huonot sääolosuhteet vaikuttivat hankkeen etenemiseen. Tältä osin on huomattava, että SERS:n velvollisuuksiin kuului paitsi todistaa niiden viivästymisen perusteiden olemassaolo, joihin se vetoaa, myös esittää näyttö siitä, että perusteet ovat vaikuttaneet työmaan valmistumisen päivämäärään.

110 On kuitenkin todettava, että SERS ei ole näyttänyt toteen, miten huonot sääolosuhteet ovat tosiasiallisesti aiheuttaneet viivästyksiä. Sen lisäksi SERS ei ole myöskään näyttänyt toteen, että se olisi toteuttanut puitesopimuksen 25 kohdassa määrätyn velvoitteen mukaisesti asianmukaiset korjaavat toimenpiteet viivästysten korjaamiseksi tai että parlamentille olisi ilmoitettu huonojen sääolosuhteiden ilmenemisestä puitesopimuksen 5.2 ja 21.1 kohdassa edellytetyssä muodossa ja määräajassa.

111 Tästä seuraa, että kyseisiä huonoja sääolosuhteita ei voida pitää puitesopimuksen 5.2 kohdan mukaisina siirtämisen perusteina.

112 Toiseksi on todettava niistä ylivoimaisista esteistä, joihin kaupunki ja SERS vetoavat ja joita ovat rakennuksen runkoa koskeneen ensimmäisen tarjouskilpailun epäonnistuminen, tiettyjen yritysten sopimusrikkomukset, teiden sulkeminen huonojen sääolosuhteiden vuoksi, raskaille ajoneuvoille liukkaan kelin vuoksi asetetut ajokiellot ja työmaahan vaikuttanut lakko, että puitesopimukseen sovellettavan Ranskan lain mukaan ylivoimainen este sisältää kolme osatekijää, jotka ovat ulkopuolisuus, ennakoimattomuus ja väistämättömyys. On siis arvioitava mainittujen tosiseikkojen suhdetta näihin kolmeen kriteeriin, jotta voidaan määritellä, muodostavatko ne ylivoimaisen esteen vai eivät.

113 On myös todettava, että Ranskan Conseil d'État'n vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ylivoimaista estettä koskevia sopimusmääräyksiä on noudatettava tiu-

kasti hallinto-oikeudellisissa asioissa. Esimerkiksi jos sopimuspuoli, jota asia koskee, ei vetoa ylivoimaiseen esteeseen sopimuspuolta kohtaan sopimuksessa määrätyssä määräajassa, se menettää oikeutensa vedota siihen. Kuitenkin kyseisestä oikeuskäytännöstä käy ilmi, että jos hallintoviranomainen on väistämättä ollut tietoinen tosiseikoista, se ei voi vedota sopimuksessa määrättyjen muodollisuuksien täyttämättä jättämiseen vapautuakseen velvollisuuksistaan.

114 Puitesopimuksen 5.2 kohdassa määrätään, että jos SERS laiminlyö velvollisuutensa ilmoittaa heti parlamentille, se ei voi vedota mahdolliseen ylivoimaiseen esteeseen, ja sopimuksen 25 kohdassa määrätään, että työmaan etenemisestä tulee kuukausittain ilmoittaa parlamentille ja esiintyneet viivästykset on selvästi yksilöitävä; juuri näiden sopimusmääräysten perusteella on arvioitava, voidaanko ylivoimaisena esteenä pätevästi vedota siihen, että rakennuksen runkoa koskenut ensimmäinen tarjouskilpailu epäonnistui, mistä väitetään aiheutuneen 128 työpäivän viivästyminen.

115 Tältä osin on todettava, että vaikka parlamentille on ilmoitettu viimeistään 20.12.1994 päivätyllä kirjeellä, että kyseinen tarjouskilpailu epäonnistui, SERS on kuitenkin vedonnut siihen ylivoimaisena esteenä vasta sovitteluelimelle 2.3.1999 osoittamassaan muistiossa eli yli neljä vuotta kyseisen epäonnistumisen jälkeen ja sen jälkeen, kun asetettu määräaika oli jo kulunut umpeen. Lisäksi SERS vahvisti 20.12.1994 päivätyssä kirjeessään, että epäonnistumisen johdosta uudelleen aloitettu konsultointi ei estänyt sitä pysymästä hyvin puitesopimuksessa määrätyssä aikataulussa. Yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetut yleiset aikataulut, joissa ei vedota tarjouskilpailun epäonnistumisen aiheuttamaan viivästykseen, vahvistavat sen, että SERS arvioi, että kyseinen epäonnistuminen ei vaikuttanut töiden etenemiseen.

116 Näissä olosuhteissa ja ottaen huomioon periaate, jonka mukaan sopimukset on pantava täytäntöön vilpittömässä mielessä, on todettava, että SERS:n toiminnan johdosta se ei voi enää tehokkaasti vedota ylivoimaisena esteenä siihen, että rakennuksen runkoa koskenut ensimmäinen tarjouskilpailu epäonnistui.

117 Parlamentin vaatimus sovitteluelimen lausunnon VII.1 osaston A luvun 2 jakson a kohdan kumoamisesta on siis hyväksyttävä.

118 Toinen ylivoimaisen esteen muodostaneiden seikkojen ryhmä, johon SERS vetoaa ja josta aiheutuu yhteensä 187 työpäivän viivästys, koostuu tiettyjen yritysten sopimusrikkomuksista ja erityisesti DRE:n ja kipsauksesta vastanneen yrityksen työmaalta poistumisesta; tämän ryhmän osalta on todettava, että niiden olosuhteiden perusteella, joissa nämä sopimusrikkomukset tapahtuivat, ei voida katsoa, että nämä rikkomukset olisivat ennakoimattomia, koska jo ennen töiden aloittamista rakennuttajan on tiedettävä, että tietty osa yrityksistä ei suoriudu sopimusvelvoitteistaan, ja otettava tämä huomioon, kun se määrittelee määräaikoja ja kyseisten töiden valmistumispäivämäärän.

119 Näin ollen ja ilman, että olisi tarvetta ratkaista sitä, oliko vaatimus DRE:n sopimusrikkomuksen toteamisesta ylivoimaiseksi esteeksi esitetty puitesopimuksessa asetetussa määräajassa, on katsottava, että niitä yritysten sopimusrikkomuksia, joihin SERS vetoaa, ei voida pitää ylivoimaisina esteinä, eivätkä ne näin ollen oikeuta puitesopimuksen 3.2 kohdassa tarkoitetun päivämäärän siirtämiseen.

120 Myös sovitteluelimen lausunnon VII.1 osaston A luvun 2 jakson d kohta on siis kumottava.

121 Huonojen sääolosuhteiden aiheuttamien teiden sulkemisten ja raskaille ajoneuvoille liukkaan kelin vuoksi asetettujen ajokieltojen osalta on todettava, että vaikka nämä olosuhteet voivat tietyissä tilanteissa muodostaa ylivoimaisen esteen, SERS ei ole näyttänyt toteen sitä, että tiet olisivat olleet suljettuina

Strasbourgin alueella poikkeuksellisen pitkän ajan, eikä sitä, etteikö se olisi voinut ryhtyä toimenpiteisiin korjatakseen kyseisten olosuhteiden vaikutuksia työmaalla. Koska ei ole myöskään näytetty, että esitetyt seikat olisivat ennakoimattomia ja väistämättömiä, niin niitä ei voida pitää ylivoimaisena esteenä.

122 Viimeinen syy, johon SERS vetoaa ylivoimaisena esteenä, koskee lakkoa, jonka väitetään aiheuttaneen neljän työpäivän viivästyksen, ja on todettava, että SERS ei ole esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle mitään, minkä perusteella olisi katsottava näytetyksi, että kyseinen lakko täyttäisi ylivoimaisen esteen tapauksen tunnusmerkit. Näin ollen sitä ei voida ottaa huomioon puitesopimuksen 5.2 kohdan mukaisesti.

123 Kolmanneksi hallinnollisten kieltomääräysten vuoksi aiheutuneeksi väitetyn 20 työpäivän viivästyksen osalta riittää, kun todetaan, että SERS ei ole esittänyt mitään näyttöä edes näiden kieltomääräysten olemassaolon todistamiseksi.

124 Neljänneksi on todettava niistä parlamentin tilaamista tai hyväksymistä muutostöistä, joihin voidaan puitesopimuksen 5.3 kohdan mukaan tehokkaasti vedota tietyissä olosuhteissa puitesopimuksen 3.2 kohdassa määrätyn päivämäärän siirtämiseksi, että parlamentti tunnustaa myöntäneensä muutoslomakkeessa PEU 055 SERS:lle viisi ylimääräistä työpäivää saada rakennus valmiiksi ja pyytää, että sopimusperusteiseksi valmistumispäiväksi vahvistetaan 9.1.1998.

125 On myös todettava, että muutoslomakkeesta PEU 008 ilmenee, että siinä pyydetyistä muutostöistä johtuva valmistumispäivämäärän siirto on yhtä pitkä kuin aika, joka on kulunut 31.8.1995 ja sen päivän välillä, jona SERS on vastaan-

ottanut kyseistä lomaketta koskevan hyväksynnän. Ottaen huomioon, että asiakirjoista ilmenee SERS:n vastaanottaneen kyseisen muutoslomakkeen aikaisintaan 28.9.1995, on katsottava, että se voi vaatia rakennuksen valmistumispäivämäärän siirtoa 20 työpäivällä.

126 SERS:n velvollisuuksiin ei kuulu, vastoin parlamentin väitettä, esittää näyttöä siitä, että pyydettyihin muutoksiin liittyneet työt olisivat tosiasiallisesti aiheuttaneet viivästyksen, koska puitesopimuksen liitteessä olevan toimintapöytäkirjan 3.2 kohdasta käy ilmi, että allekirjoittaessaan nämä muutokset parlamentti siirtää suoraan tämän sopimuksen perusteella puitesopimuksen 3.2 kohdassa tarkoitettua valmistumispäivää muutoslomakkeessa olevien päivien lukumäärällä.

127 Edellä esitettyjen seikkojen valossa on katsottava, että

— rakennuksen sopimusperusteinen valmistumispäivä on 6.2.1998

— SERS:n on maksettava puitesopimuksen 5.1 kohdan mukaista sopimussakkoa viivästymisen perusteella kyseisestä päivästä lukien ja kyseisessä sopimuskohdassa määrättyjä menettelysääntöjä noudattaen.

128 On todettava sen ajanjakson osalta, jolta parlamentin ei tarvitse maksaa korkoa, että puitesopimuksen 6.3 kohdan viimeisen alakohdan mukaan tätä vapautusta sovelletaan vain, jos todellisen valmistumispäivän siirtyminen johtuu SERS:n tuottamuksesta tai viivästyksestä, jota yhteisöjen tuomioistuin ei ole todennut perustelluksi.

129 Vastoin SERS:n väitteitä on todettava, että nämä ehdot eivät ole kumulatiivisia, kuten sanan "tai" käyttäminen tässä määräyksessä osoittaa. Näin ollen vapautuakseen korkojen maksuvelvollisuudesta parlamentin ei tarvitse esittää todisteita siitä, että rakennuksen viivästynyt valmistuminen johtuu SERS:n syyksi luettavasta tuottamuksesta. Riittää, että yhteisöjen tuomioistuin ei pidä kyseistä viivästystä perusteltuna. Tältä osin on huomattava, kuten on todettu jo edellä tämän tuomion 106 ja 107 kohdassa, että niitä perusteita, joihin SERS voi vedota perustellakseen rakennuksen tosiasiallisen valmistumispäivän siirtymistä, on myös muualla kuin puitesopimuksen 5.2 kohdassa.

130 Edellä esitetyn perusteella on määriteltävä se ajanjakso, jolta parlamentti on vapautettu maksamasta puitesopimuksen 6.3 kohdan mukaisia korkoja.

131 Ensimmäisen ehdon eli SERS:n tuottamuksen osalta on todettava, että vaikka onkin totta, että se menettely, johon SERS:n väitetään syyllistyneen ja jonka totuudenmukaisuutta yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt todisteet eivät aseta kyseenalaiseksi, on omiaan olemaan tuottamuksellista ja se on epäilemättä johtanut siihen, että rakennusta ei ole saatu valmiiksi sopimuksessa määrättyyn päivään mennessä, parlamentti ei kuitenkaan ole näyttänyt, että kyseinen viivästys olisi aiheutunut pelkästään tästä tuottamuksesta. Kyseisen tuottamuksen ja sen väitetysti aiheuttaman viivästyksen välisen syy-yhteyden puuttuessa SERS:ää ei voida asettaa vastuuseen viivästyksestä kokonaisuudessaan.

132 Siitä, siirtyikö todellinen valmistumispäivä perustellusti vai ei, on huomattava, että SERS:llä on oikeus vedota kaikkiin perusteisiin, joita ei vielä ole otettu huomioon puitesopimuksen 5.2 kohdassa. Ottaen huomioon, että vain parlamentin tilaamat tai hyväksymät muutostyöt ovat siirtäneet sopimusperusteista valmistumispäivää, on tutkittava, ovatko SERS:n ilmoittamat muut perusteet sellaisia, että voivat ne oikeuttaa rakennuksen valmistumisen viivästymiseen puitesopimuksen 6.3 kohtaa sovellettaessa, ja jos ovat, niin missä määrin.

133 Aluksi lakon ja hallinnollisten kieltomääräyksien väitetysti aiheuttamien viivästysten osalta riittää, kun todetaan, että SERS ei ole esittänyt mitään näyttöä, joka todistaisi näiden seikkojen olemassaolon. Näin ollen näitä viivästyksiä ei voida pitää perusteltuina.

134 Huonojen sääolosuhteiden ja niiden seurausten samoin kuin yritysten sopimusrikkomusten osalta on syytä huomauttaa, että SERS ei ole osoittanut, että nämä seikat, jotka kuuluvat kaikkiin työmaihin liittyviin normaaleihin epävarmuustekijöihin ja jotka tulee ottaa huomioon, kun laaditaan töiden aikataulua, olisivat luonteeltaan poikkeuksellisia lukumääränsä tai vaikutustensa osalta, tai että niiden aiheuttamia viivästyksiä ei olisi voitu kuroa umpeen. Tästä seuraa, että näitäkään viivästyksiä ei voida pitää perusteltuina.

135 Lopuksi rakennuksen runkoa koskeneen tarjouskilpailun epäonnistumisen aiheuttaman viivästyksen osalta on todettava, että tällainen tapaus — joka kohtaa urakoitsijaa erittäin harvoin — voi aiheuttaa merkittävän viivästyksen työmaan valmistumiselle. Kuten asiakirjoista ilmenee, parlamentti ei vastusta tätä päätelmää; se oli tietoinen lokakuusta 1994 lähtien siitä, että kyseisellä epäonnistumisella on hyvin todennäköisesti kielteinen vaikutus työmaan etenemiseen, ja tästä ajankohdasta lähtien se muistutti SERS:ä puitesopimuksen mukaisten määräaikojen noudattamisen tärkeydestä.

136 Niistä muotomääräyksistä, joita tulee noudattaa puitesopimuksen 6.3 kohdan mukaan, jotta viivästystä voidaan pitää perusteltuna, on todettava vastoin parlamentin väitettä, että sopimuksessa ei määrätä, että sellaisesta viivästyksestä on ilmoitettava puitesopimuksen 5.2 ja 25 kohdassa tarkoitetuissa määräajoissa ja niissä edellytetyssä muodossa. Näin ollen se seikka, että viivästyksen aiheuttanutta tapahtumaa ei ole heti ilmoitettu parlamentille tai että SERS on arvioinut sellaisen tapahtuman ilmaannuttua, että se ei vaikuta työmaan aikatauluun, ei estä sitä, että sen aiheuttamaa viivästystä pidetään puitesopimuksen 6.3 kohdan mukaisesti perusteltuna.

137 On todettava siitä 128 työpäivän viivästymisestä, jonka väitetään aiheutuneen ensimmäisen tarjouskilpailun epäonnistumisesta, että vaikka noin kuuden kuukauden viivästys töissä, joille varattu aika on 36 kuukautta, vaikuttaa aluksi mahdottomalta kuroa umpeen, kuitenkin tässä tapauksessa mainittu viivästys ilmeni ennen töiden aloittamista ja SERS:llä oli mahdollisuus koko urakan ennakoidun keston ajan kuroa umpeen viivästystä.

138 Koska asiakirjoissa ei ole tietoja niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty tai joihin olisi voitu ryhtyä viivästyksen lieventämiseksi, eikä myöskään arvioita siitä, mikä osa tästä viivästyksestä olisi voitu kuroa umpeen, on katsottava, että se viivästys, jonka SERS olisi voinut kohtuullisesti kuroa umpeen, on puolet siitä viivästyksestä, johon on vedottu, eli 64 työpäivää, kun otetaan huomioon se hetki, jolloin viivästyksen peruste on ilmennyt, ja se suhteellisen pitkä määräaika, joka SERS:llä oli ryhtyä toimenpiteisiin, jotka olisivat voineet lieventää tarjouskilpailun epäonnistumisen vaikutusta töiden aikatauluun.

139 On syytä lisätä, että vaikuttaa entistäkin kohtuullisemmalta olla hyväksymättä parlamentin vaatimusta, jonka mukaan kyseessä oleva viivästyksen peruste on hylättävä kokonaisuudessaan, koska asiakirjoista ilmenee, että rakennuksen runkoa koskevan tarjouskilpailun järjestäminen uudelleen on pääasiassa hyödyttänyt parlamenttia, koska se on tehnyt mahdolliseksi vähentää olennaisesti rakennuksen rungon kustannuksia ja pitää hankkeen rahoituskehyksen määräämissä puitteissa.

140 Näin ollen on hyväksyttävä osittain SERS:n vaatimus ja hyväksyttävä perusteluksi puitesopimuksen 6.3 kohtaa sovellettaessa 64 työpäivän viivästys, joka johtui rakennuksen runkoa koskeneen tarjouskilpailun epäonnistumisesta.

141 Näin ollen on todettava, että parlamentti vapautuu puitesopimuksen 6.3 kohdan mukaisesti korkojen maksuvelvollisuudesta ajanjaksolta 10.5.—14.12.1998.

Oikeudenkäyntikulut

142 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan mukaan yhteisöjen tuomioistuin voi velvoittaa asian voittaneen osapuolen korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jotka tuomioistuin katsoo asianosaisen tarpeettomasti tai haitantekona aiheuttaneen toiselle asianosaiselle. Nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa kaupunki ja SERS ovat vaatineet, että yhteisöjen tuomioistuin määräisi parlamentin vastaamaan oikeudenkäyntikuluista ja korvaamaan niiden muut oikeudenkäyntiin liittyvät kulut määrältään 20 000 euroa ja 300 000 Ranskan frangia. Sen lisäksi, että vaatimusta ei ole perusteltu, on todettava, että parlamentin nostama kanne ei ole haitantekoa eikä tarpeeton ja että se on osittain hyväksytty. Ei siis ole perusteita määrätä parlamenttia korvaamaan oikeudenkäyntikuluja tämän määräyksen nojalla.

143 Työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Kuitenkin saman artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan silloin, kun asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, yhteisöjen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken tai määrätä, että kukin vastaa omista kuluistaan. Koska kaikki asianosaiset ovat hävinneet asian osittain, on syytä määrätä, että ne vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Euroopan parlamentin kanne ja Strasbourgin kaupungin (Ranska) ja Société d'aménagement et d'équipement de la Région de Strasbourgin (SERS) vastakanne otetaan tutkittavaksi.**

2) **Yhteisöjen tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan asian kaikilta osin.**

3) **Vastakanne hylätään.**

4) **Sovitteluelimen 22.3.1999 päivätyn lausunnon VII.1 osaston A luvun 2 jakson a ja d alakohdat kumotaan.**

5) **Euroopan parlamentin, Strasbourgin kaupungin ja Société d'aménagement et d'équipement de la Région de Strasbourgin (SERS) välillä 31.3.1994 tehdyssä**

sopimuksessa tarkoitetuksi rakennuksen sopimusperusteiseksi valmistumispäiväksi vahvistetaan 6.2.1998.

6) Société d'aménagement et d'équipement de la Région de Strasbourg (SERS) velvoitetaan maksamaan kyseisen sopimuksen 5.1 kohdassa määrättyä sopimussakkoa 6.2.1998 alkaen ja kyseisessä sopimuskohdassa määrättyjä menettelysääntöjä noudattaen.

7) Euroopan parlamentilla ei ole velvollisuutta maksaa kyseisen sopimuksen 6.3 kohdassa tarkoitettua korkoa ajanjaksolta 10.5.—14.12.1998.

8) Kanne hylätään muilta osin.

9) Asianosaiset vastaavat itse omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Puissochet Schintgen Skouris

Macken Cunha Rodrigues

Julistettiin Luxemburgissa 10 päivänä huhtikuuta 2003.

R. Grass J.-P. Puissochet

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja